

Ikinuori kirja

Ensimmäinen suomalainen kirja, Missale Aboense, ilmestyi 499 vuotta sitten. Piispa Konrad Bitz painatti sen Turun Hiippakuntaa varten Bartholomeus Ghotanin kirjapainossa Lyypekissä. Samantapainen kirja levisi muuallekin Eurooppaan, mutta tämä kirja oli sovellettu erityisesti Suomessa käytettäväksi. Sitä pidetään pohjoismaiden kauneimpana messukirjana, ja se on Suomen ainoa inkunaabeli. Messukirjallaan Konrad Bitz halusi yhtenäistää kirkon liturgiaa alueellaan ja lupasikin teoksen esipuheessa 40 päivän synninpäästön jokaiselle Missale Aboensen mukaan messuavalle papille.

Näin jo ensimmäinen suomalainen kirja täyttää kaksi tehtävää: se on esineenä kaunis ja haluttu, ja se on ajatusten, tiedon kantaja. Siitä on jatkunut kirjan tie, joka on ollut samalla vahvasti myös suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin kehityksen tie.

Kirjaa tutkimalla voidaan tutkia samalla yhteiskuntaa ja kulttuuria eri näkökulmista. Kirjan sisältöä voidaan analysoida: mitä se kertoo ihmisistä ja aikakausista. Kirjan lukemista voidaan tutkia: mitä ihmiset lukevat ja miten lukevat, miten lukeminen jäsentyy muihin ihmisten arkielämän toimintoihin ja elämäntilanteisiin. Kirjaa voidaan tutkia esineenä: paperin laatua, kirjan sidontaa, kuvitusta. Kirjan kustantamista voidaan tutkia: millaista on kustannuspolitiikka, ketkä kustantavat ja mitä ja kuinka paljon. Edelliseen liittyen tutkimus voi kohdistua myös kirjakauppaan: mitä markkinoidaan, mitä myydään, kuinka paljon, kenelle, minne ja millä hinnalla. Ja edelleen myös kirjastoja voidaan tutkia: mitä kirjoja hankitaan, mitä ei, mitä lainataan, mitä luetaan ja mitä kokoelmat kertovat.

Ja lopuksi, myös kirjailijaa voidaan tutkia: luomisprosessia, taustaa, uraa, kontakteja.

Kirjaan, sen syntyyn ja leviämiseen liittyy monia asioita. Kirjailijan, tutkijan, kertojan ajatusten tie lukijan luo on pitkä ja monipolvinen. On oikeastaan aikamoinen ihme ja onni, jos kirja löytää tiensä juuri oikean ihmisen luo.

Jo Missale Aboensen julkaisemisella oli selkeä päämäärä: kertoa ihmisille eri seurakunnissa samalla tavalla raamatun sanaa. Jo ensimmäinen suomalainen kirja oli tarkoitettu vaikuttamaan ihmisiin. Jo ensimmäisen suomalaisen kirjan avulla käytettiin valtaa.

Kirjaa tutkimalla eri näkökulmista voidaan saada tietää myös valtarakenteista ja vallankäytöstä jossain yhteiskunnassa, kulttuurissa, yhteisössä. Vaikka tieto sinänsä ei enää olisikaan samalla tavalla valtaa kuin Francis Baconin aikaan, tietämättömyys ja väärä tieto tekevät helpoksi hallittavana ja alistettuna olemisen. Kirjan ja painetun sanan merkitys on myös yhteiskunnallinen ja poliittinen.

Niin kauan kuin muistan, on povattu kirjan kuolemaa, väistymistä muiden tiedon- ja elämyksenvälittäjien taakse. Mutta sitkeästi tuo vanhus meidän joukossamme elää. Sen osoitti myös se innostunut tunnelma ja se liikkuvien ajatusten määrä, joka voitiin Tampereen kaupungin kuniissa pääkirjastossa aistia viettäessämme Kirjasotieteen ja informatiikan yhdistyksen VIII tutkijaseminaarin yhteydessä suomalaisen kirjan 499-vuotissyntymäpäivää.

Pispalassa 19. 07. 1987

Maria Forsman